

УДК 378.147

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Кулабухова Н.Ю. здобувач першого рівня освіти інженерно-
енергетичного факультету

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
Науковий керівник – старший викладач Курепін В.М.

Проаналізовано питання, «слабких ланок», які потребують детального дослідження та усунення в освітньо-виховному процесі закладах вищої освіти аграрного профілю. Розглянуто актуальність отримання сталих умінь і навичок здобувачами вищої освіти з протипожежної безпеки; формування у учасників освітньо-виховного процесу свідомого та відповідального ставлення до питань особистої безпеки й безпеки тих, хто її оточує; шляхи формування культури пожежної безпеки як безпеки життєдіяльності, знань про правила безпечної поведінки, методика чіткого алгоритму правильних дій під час виникнення пожежі. Розкрита головна мета освітньо-виховного процесу дисциплін безпеки.

The problems of «weak links», which require detailed research and elimination in the educational process of higher education institutions of agricultural profile, are analyzed. The urgency of acquiring the advanced skills of higher education students in fire safety is considered; formation of participants in the educational process of conscious and responsible attitude to the issues of personal safety and security of those around it; ways of forming a culture of fire safety as safety of life, knowledge of rules of safe behavior, methods of a clear algorithm for correct actions in the event of a fire. The main purpose of the educational process of safety disciplines is revealed.

Якісне удосконалення освіти в Україні з безпеки життєдіяльності є не тільки актуальним, але й першочерговим завданням сьогодення. Зазвичай, основною причиною виникнення пожеж з трагічними наслідками є власна необачність керівників та посадових осіб закладів вищої освіти, а також свідоме нехтування елементарними правилами безпеки життєдіяльності усіх учасників освітньо-виховного процесу. Про це, ще раз нагадала нам трагедія у грудні 2019 року в [Одеському коледжі](#) економіки, права та готельно-ресторанного бізнесу.

У результаті проведеного моніторингу щодо забезпечення рівня безпеки у сучасних закладах вищої освіти та дослідження існуючих ризиків соціологічним (опитування здобувачів вищої освіти, вчителів, професорсько-викладацького складу), статистичним (аналіз надзвичайних подій, що сталися в освітніх закладах країни протягом останніх двох років) та іншими методами складено перелік найпоширеніших небезпек, які становлять або можуть становити загрозу для учасників освітньо-виховного процесу. Одне із перших місць у списку займає пожежа та її наслідки [1].

Під час аналізу існуючих заходів безпеки були виявлені «слабкі ланки», які потребують детального дослідження та усунення. Одне з них, це відсутність у учасників освітньо-виховного процесу знань та недотримання ними вимог пожежної безпеки, проблеми вивчення правил пожежної безпеки. Оскільки в закладах вищої освіти основний контингент - це

здобувачі вищої освіти, важливо передбачити та усунути всі причини виникнення пожежі, забезпечити низку превентивних заходів для мінімізації можливих майнових втрат і негативних екологічних наслідків у разі загоряння, створити умови для швидкої евакуації усіх учасників освітньо-виховного процесу, виклику рятувальних служб та успішної ліквідації пожежі.

На відсутність у здобувачів вищої освіти сталих умінь і навичок з протипожежної безпеки впливає низка чинників. По-перше, – мала кількість годин, що відводиться на вивчення теми «Пожежна безпека», та неможливість організації повноцінного практичного тренінгу з відпрацювання отриманих теоретичних знань під час практичних занять. По-друге, навчальна програма «Основи охорони праці» охоплює теоретичний та практичний курс з безпеки, у якому лише незначна частина матеріалу є пов'язаною з питаннями пожежної безпеки, відтак ця програма не відображає повною мірою всі необхідні питання, не відбиває сучасний стан протипожежної безпеки. Більшість прикладів та порад щодо подолання пожежонебезпечних ситуацій не мають прив'язки до дійсно небезпечних ситуацій сьогодення. Формування у здобувачів вищої освіти знань про пожежну безпеку залишається ще недостатньо ефективною.

Проблема отримання сталих умінь і навичок здобувачами вищої освіти з протипожежної безпеки у закладах вищої освіти в сучасних умовах набула особливої гостроти й актуальності. Щоб сформуванню у учасників освітньо-виховного процесу свідоме та відповідальне ставлення до питань особистої безпеки й безпеки тих, хто її оточує, навчити здобувачів вищої освіти розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначати шлях надійного захисту від них, уміти надавати допомогу в разі потреби собі та іншим, а також оперативно ліквідувати наслідки прояву небезпек у різноманітних сферах людської діяльності потрібні нові креативні форми навчання, перегляд навчальних програм з дисциплін безпеки та збільшення часів викладання тем «Пожежна безпека».

Масштабна робота, яка проводиться із здобувачами вищої освіти з пожежної безпеки не досягає очікуваних результатів. Робота у цьому напрямку в практичній площині є недостатньо продуманою, що залишає можливість пошуку у напрямку її вдосконалення як для науковців, так і для фахівців, які працюють у сфері їхньої практичної реалізації. Тож порушена тема вагома не тільки у вимірах сприйняття, а й передусім теоретичного звучання. Все це – свідчення на користь теоретичної й практичної потреби досліджуваної теми. Досліджувана наукова проблема дуже актуальна, змістовно складна та багатоаспектна, бо містить чимало вагомих напрацювань, що мають міждисциплінарний характер [1].

Питання пожежної безпеки повинні відобразитися не тільки в підручниках «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» і «Цивільний захист», а й вивчатися на заняттях з інших дисциплін, де передбачається формування знань про правила безпечної поведінки в тому чи іншому виді діяльності. Формування культури пожежної безпеки як безпеки

життєдіяльності досягається шляхом проведення дидактичних ігор, бесід-дискусій, диспути, імітації пожежонебезпечних ситуацій, сюжетних ігор, показових занять, зустрічі з представниками пожежної охорони, проведенні конкурсів, вікторин, тематичних вечорів та ін.

Позаувагою не повинні залишатися традиційні методи навчання: лекції, семінари, практичні заняття, на яких повинен викладатися якісний навчальний матеріал на основі діючих нормативно-правових актів з пожежної безпеки. Крім цього, особливу увагу необхідно приділити адаптації заходів безпеки до нових форм ведення освітнього процесу – дуальної та інклюзивної освіти, застосуванні сучасних технологій, використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні [2].

Особливу увагу при навчанні пожежної безпеки слід приділяти формуванню знань у здобувачів вищої освіти з підготовки до дій в екстремальних ситуаціях, методики чіткого алгоритму правильних дій під час виникнення пожежі. Про це, ще раз наголосили трагічні події в Одеському коледжі економіки, права та готельно-ресторанного бізнесу. Під час пожежі в коледжі не прозвучало ніяких тривожних сигналів або оголошень, багато студентів не одразу дізналися про загоряння, працівники коледжу не давали вказівки покинути будівлю.

«У плані пожежної безпеки там був страх і жах. Вагонка на стінах, вузькі коридори, єдині сходи, стародавні ліфти, скупченість, захаращеність. Як таке допустили після всіх попередніх пожеж, незрозуміло», - свідчать очевидці та учасники трагедії. «Пожежа в коледжі в Одесі – це не тільки жахлива трагедія для всієї України, але і жахливий злочин. Причетні понесуть повну і персональну відповідальність за те, що трапилось», – наголосив прем'єр-міністр України О.В. Гончарук.

Гострота протипожежної проблематики вимагає вжиття невідкладних заходів із вдосконалення системи освітньо-виховного процесу з здобувачами вищої освіти у сфері пожежної безпеки з метою реальних позитивних зрушень в підвищенні ефективності пожежобезпечної культури в сучасних умовах, що сприятиме досягненню передового світового рівня захисту молоді від пожеж. Життєво необхідно озброїти молодь знаннями, вміннями і розумінням важливості збереження власного життя та здоров'я. Викладачі дисциплін безпеки повинні дохідливо розповідати про необхідність виконання правил пожежної безпеки, пояснити як слід себе поводити при виникненні пожежі, що треба враховувати насамперед, звертати увагу на, здається, зовсім неістотні дрібниці, які, як засвідчує практична діяльність пожежників, набувають фатального характеру, визначаючи, чи вдасться людині врятувати здоров'я, а то й життя.

Головна мета освітньо-виховного процесу дисциплін безпеки – це оволодіння здобувачами вищої освіти конкретними знаннями та бажання здобувати нові знання, відкривати їх для себе самостійно, користуючись сучасними інформаційними технологіями [3]. Активність – засіб реалізації потенціалу здобувачів вищої освіти для досягнення мети навчання, а рівень активності можна оцінити за кінцевим результатом, але обов'язково при

цьому слід враховувати наявний рівень знань та шляхи одержання результату.

Сучасним закладам вищої освіти необхідно забезпечити такий рівень підготовки випускників, який би відповідав державним освітнім стандартам. Сучасний розвиток науки і техніки висуває вимоги по розробці відповідних методів навчання, впровадження нових ефективних форм підготовки фахівців, здатних ефективно виконувати завдання за призначенням, у тому числі і з питань пожежної безпеки.

Список використаних джерел

1. Горбунова К.М. Виховання культури безпеки життєдіяльності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, уклад. В.М. Курепін, К.М. Горбунова // Збірник наукових праць «Педагогічні науки», випуск 3 (38), м. Глухів. 28 листопаду, 2018 р., Журнал включено до науко-метричної бази даних Index Copernicus. Республіка Польща : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженко, Глухів 2018. – С 127 – 135.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6400> (дата звернення 10.03.2020).

2. Веліховська А.Б. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти, уклад. В.М. Курепін, А.Б. Веліховська, К.М. Комісаренко // Перспективна техніка і технології – 2019 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і студентів, м. Миколаїв, 27 вересня 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 132 – 134.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6407> (дата звернення 11.03.2020).

3. Горбунова К. М. Удосконалення викладання дисциплін безпеки у вищих навчальних закладах / К. М. Горбунова, В. М. Курепін, К. О. Яблуновська // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25 - 27 квітня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 124-128.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3900> (дата звернення 18.03.2020).